

פרק ב והנה מודעת זאת לכל כי מצות ואזהרת ע"ז שהם שני דברות הראשונים אנכי ולא יהיה לך הם כללות כל התורה כולה. כי דבור אנכי כולל כל רמ"ח מצות עשה. ולא יהיה לך כולל כל שס"ה מצות ל"ת ולכן שמענו אנכי ולא יהיה לך

אנכי ולא יהיה לך: יתרו כ, ב-ג. דבור אנכי כולל כל רמ"ח מצות עשה כו: ע"פ זח"ב צא, א. ועיין ג"כ שם רעו, א.

פרק ב: כל הפרק – עיין ביאור תניא¹.

(כ"ק אדמו"ר²)

מצות ואזהרת ע"ז שהם שני דברות הראשונים אנכי ולא יהיה לך: אולי אפשר לומר בדיוק ב' הלשונות: "מצות" (מצות עשה) – אנכי; "אזהרת" (מצות לא תעשה) – לא יהיה לך.

(כ"ק אדמו"ר²)

שני דברות הראשונים אנכי ולא יהיה לך הם כללות כל התורה כולה. ולכן שמענו אנכי ולא יהיה לך לבר מפי הגבורה כמארו"ל מפני שהם כללות התורה כולה: תחלה נקט, "כל התורה כולה", ואח"כ נקט, "התורה כולה", בלא תיבת "כל". וי"ל בטעם הדבר:

"כל התורה כולה" – קאי על ג' הספירות דעת תפארת ויסוד: "התורה" – תפארת (כמארו"ל³ "והתפארת זו מתן תורה"), "כל (התורה)" – דעת, ו"כולה" – יסוד (כי דעת תפארת ויסוד הם ע"ד כלל ופרט וכלל⁴).

ולכן "שני דברות הראשונים אנכי ולא יהיה לך הם כללות כל התורה כולה", כי אנכי ולא יהיה לך הם כנגד חכמה ובינה, שהם למעלה מדעת תפארת ויסוד ("כל התורה כולה"). וזהו שארו"ל⁵ "אנכי ולא יהיה לך בדיבור אחד נאמרו", כמ"ש⁶ "אחת דבר

אלקים", כי חכמה ובינה הן, "תרין רעין דלא מתפרשין"⁷.

אמנם, זהו רק בנוגע לאופן אמירתם של דברות אלו ע"י הקב"ה, אבל שמיעתם של בני"י ("שמענו אנכי ולא יהיה לך") – היתה בב' דברות, וכסיום הכתוב⁸, "שתים זו שמעתי". וטעם הדבר – לפי ששמענום, מפי הגבורה, גבורה דוקא, שענין מדת הגבורה הוא לחלק כל דבר לשנים⁹ [וכמו שביום ב' למעשה בראשית, שהוא כנגד מדת הגבורה, נברא הרקיע, שהוא "מבדיל בין מים למים"¹⁰ – "מבדיל" בגימטריא אלקים¹¹, שהוא השם השייך למדת הגבורה].

ונמצא, שאף שב' דברות הראשונים הם כנגד חכמה ובינה, מ"מ אנו שמענום, מפי הגבורה, ע"י מדת הגבורה דוקא¹².

וזהו שמסיים אדה"ז, "ולכן שמענו אנכי ולא יהיה לך לבד מפי הגבורה כמארו"ל מפני שהם כללות התורה כולה", כי מאחר שגבורה קודמת לתפארת ויסוד, לכן ב' דברות אלו (כפי ששמענום, מפי הגבורה) כוללים את "התורה כולה" – תפארת ויסוד. אבל לא שייך למינקט כאן, "כל התורה כולה" (כמו ברישא, ששם מיירי בב' דברות אלו כפי שנאמרו ע"י הקב"ה), כי "כל" קאי על ספירת הדעת, שהיא למעלה ממדת הגבורה, וכמובן.

(מוהר"וי"צ אבי כ"ק אדמו"ר¹²)

8 ראה גם לקוטי לוי"צ לזהר ח"ב ע' סד. 9 בראשית א, ו. 10 מאו"א בערכו (אות מ"ם ס"מ). 11 ולכן הדיבור החמישי מעשרת הדברות, שהוא כנגד מדת הגבורה (הספירה החמישית), הוא, "כבד את אביך ואת אמך" – כי ע"י דיבור זה נתאמתו הדברות אנכי ולא יהיה לך ("מפי הגבורה שמענום"), כמארו"ל (קידושין לא, א), בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהיה לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש, כיון שאמר כבד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמרות הראשונות. וזהו ג"כ מה שאב ואם רומזים על חו"ב (כידוע), כי ע"י הדיבור דכיבוד אב ואם נתאמתו הדברות אנכי ולא יהיה לך (שכנגד חו"ב). 12 לקוטי לוי"צ לתניא ע' ד.

1 גם כאן (ככפ"ט) מבאר כל הפרק, באופן שמעתיק לשון התניא, ומוסיף ביאורו בחצאי עיגול (וממשיך לבאר פרטי הענינים בתניא ב, ענין ומהות אחדותו של הקב"ה, ש"הבנת דבר זה לאשורו על בוריו.. זהו יסוד ועיקר כל החסידות שנתגלה ע"י הבעש"ט ז"ל והה"מ ז"ל ונתפרסם ונת' ע"י אדמו"ר הזקן נ"ע וכו", עיי"ש בארוכה). 2 "מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". 3 ברכות נח, סע"א. 4 ראה מאו"א אות כ"ף סמ"ז: "כלל בדעת ופרט בוי"ק וכלל שנית ביסוד". 5 יל"ש ירמ"י רמז רסו. וראה מכילתא עה"פ יתרו כ, ח. מכות כד, רע"א ובפרש"י. 6 תהלים סב, יב. 7 ראה זהר ח"ב נו, א. ח"ג ד, א (ובאור החמה שם). לקו"ת פ' ראה יח, ב. ובכ"מ.

ליקוטי אמרים

פרק כ

רפז

כמארז"ל: מכות כד, רע"א. הוריות ח, א. שנקרא יחיד ומיוחד: דב"ר פ"ב, לא. יל"ש ואתחנן רמז תתלג. וכל מאמינים שהוא לבדו הוא: פיוט לר"ה ויוהכ"פ (לר' ינאי הפייטן²²). אתה הוא עד שלא נברא העולם: נוסח התפלה. אני ה' לא שנית: מלאכי ג, ו.

לבד מפי הגבורה כמארז"ל מפני שהם כללות התורה כולה. ולבאר היטב ענין זה צריך להזכיר תחלה בקצרה ענין ומהות אחדותו של הקב"ה שנקרא יחיד ומיוחד וכל מאמינים שהוא לבדו הוא כמו שהיה קודם שנברא העולם ממש שהיה הוא לבדו וכמ"ש אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא כו' פי' הוא ממש בלי שום שינוי כדכתיב אני ה' לא שנית כי עוה"ז וכן כל העולמות העליונים אינם פועלים שום שינוי

[כה, א]

להעיר משעהיוה"א פ"ז²¹.

(כ"ק אדמו"ר²¹)

שנקרא יחיד ומיוחד: להעיר מע"ח שכ"ו (שער הצלם) פ"א: „אחד יחיד ומיוחד“.

(כ"ק אדמו"ר²²)

אתה הוא עד שלא נברא העולם כו': עיין לקו"ת ד"ה קול דודי ס"א²³, שנוסחא זו היא הנכונה (ולא „עד שלא בראת כו“).

(כ"ק אדמו"ר²⁴)

אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא כו' פי' הוא ממש בלי שום שינוי .. כי עוה"ז וכן כל העולמות העליונים אינם פועלים שום שינוי באחרותו ית': כאן מפרש המאמר „אתה הוא עד שלא נברא העולם כו“ שהבריאה אינה פועלת „שום שינוי באחדותו ית“, כי בפרקים אלה כוונתו לבאר רק ענין האחדות (כמ"ש לעיל „צריך להזכיר תחלה בקצרה ענין ומהות אחדותו של הקב"ה“), ואיך שבאחדותו אין שינוי.

מפי הגבורה: להעיר ממארז"ל¹³: „מאי ראיתי כל גבר¹⁴ .. מי שכל גבורה שלו“ (הקב"ה). והטעם שנקרא כן לענין עשרת הדברות¹⁵ – לפי „שנתצמצם אוא"ס ב"ה בבחי' אלקים מדת הצמצום בכל הדברים האלה, כי מפי הגבורה שמענום“¹⁶.

(כ"ק אדמו"ר²⁵)

ולבאר היטב ענין זה צריך להזכיר תחלה בקצרה ענין ומהות אחדותו של הקב"ה .. שהוא לבדו הוא כמו שהיה קודם שנברא העולם ממש .. בלי שום שינוי .. משום דכולא קמיה בלא חשיב וכאין ואפס ממש כו': ענין זה מבואר גם לקמן פל"ג, ובשער היחוד והאמונה פ"ג ופ"י ועיין ג"כ אגה"ק ס"ו¹⁷.

ונתבאר בכ"מ שזהו פירוש תיבת „אחד“ שבפסוק ראשון דק"ש¹⁸, כמארז"ל¹⁹ שבתוכה זו נרמז שהוא אחד בז' רקיעים והארץ ובד' רוחות העולם, פי' שכולם בטלים לאור ה'.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²⁶)

אני ה' לא שנית פי' שאין שום שינוי כלל כמו שהי' לבדו קודם בריאת העולם כך הוא לבדו אחר שנברא וז"ש אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא כו' בלי שום שינוי כו'. (22) „מן החכמים הראשונים ופייט קרובות לכל סדר וסדר של כל השנה“ (תשובת רבינו גרשום – הובא בשבלי הלקט ענין התפלה סכ"ח). וראה אוצר הגדולים (אלופי יעקב ח"ה סתתע"ז), שהי' בימי ראשוני הגאונים, ולא נבחר עדיין זמנו לנכון. (23) שה"ש יד, ג (ושם: „בנוסחא הישנה הי' כתוב אתה הוא עד שלא בראת, ועתה הוא הנוסחא עד שלא נברא כו'. והעיקר הוא כנוסחא זו, כי כן הוא לשון הפסוק .. כי הוא צוה ונברא .. שאינו נוגע לעצמותו כלל רק דרך זיו והארה בעלמא, והרי הוא כאילו נברא ממילא, כי אינו פועל שום שינוי בעצמותו כלל. ולכן נכון הוא זאת הנוסחא עד שלא נברא כו“).

(13) סנהדרין צח, ב (ובפרש"י). (14) ירמ' ל, ו. (15) ראה גם „לקוטי פירושים“ לעיל ד"ה שני דברות. (16) לקו"ת במדבר טו, ג. (17) ושם: „לגבי מהותו ועצמותו יתברך כתיב אני ה' לא שנית בין בבחינת שינוי ההשתלשלות מרום המעלות עד למטה מטה שכמו שהוא יתברך מצוי בעליונים כך הוא ממש בשוה בתחתונים .. ובין בבחינת שינוי הזמן שכמו שהיה הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד לפני ששת ימי בראשית כך הוא עתה אחר הבריאה והיינו משום שהכל כאין ואפס ממש לגבי מהותו ועצמותו וכמו אות אחד מדבורו של אדם או אפילו ממחשבתו לגבי כללות מהות הנפש השכלית ועצמותה עד"מ כו“). (18) ואתחנן ו, ד. (19) ראה ברכות יג, ב. סמ"ק הובא בב"י אר"ח ס"א. (20) אוה"ת ואתחנן ע' צד. (21) ושם (בהמשך לביאור ענין יחודא עילאה ויחודא תתאה): „הנהגה במ"ש יובן מ"ש

באחדותו ית' בהבראם מאין ליש שכמו שהיה הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד קודם הבראם כן הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד אחר שבראם משום דכולא קמיה כלא חשיב וכאין ואפס ממש כי התהוות כל העולמו' עליונים

כולא קמיה כלא חשיב: זח"א
יא, ב.

היינו שאחדותו של הקב"ה לאחר הבריאה היא בשוה ממש כמו שהיתה קודם הבריאה, שלא זו בלבד שהתהוות אינה פועלת שינוי ח"ו באחדותו באופן של „בראת" (מציאות ממש), אלא שנשללת אפילו מציאות שהיא באופן של „נברא".

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

ויש להוסיף, שהחילוק בין הנוסחאות „בראת" ו„נברא" הוא גם בנוגע להמדרגה שממנה נעשה ההתהוות, כידוע²⁸ שמצד בחי' ממלא כל עלמין ההתהוות היא בדרך התלבשות („בראת"), ומצד בחי' סובב כל עלמין ההתהוות היא בדרך ממילא („נברא").

ולפי זה כוונת דברי אדה"ז כאן היא, שאף שגם בהתהוות שמצד סוכ"ע שייך עכ"פ מציאות באופן של „נברא", מ"מ, בהתהוות שמצד עצמותו, שאין לו עילה וסיבה ח"ו – הרי במדרגה זו אין שום שינוי כלל, גם לא באופן של „נברא".

ועפ"ז יובן דיוק הלשון „שכמו כו' קודם הבראם, כן כו' יחיד ומיוחד אחר שבראם" – מן הקצה אל הקצה – להורות שגם אחרי „שבראם" („בראת"), בריאה באופן של התלבשות (ממכ"ע), הרי הוא יחיד ומיוחד כמו שהי' „קודם הבראם" („נברא"), היינו קודם שהיתה הבריאה באופן שבדרך ממילא (סוכ"ע).

(כ"ק אדמו"ר²⁹)

פ"י הוא ממש בלי שום שינוי: אין לפרש שהדיוק הוא ממה שחוזר עוה"פ „אתה הוא (משנברא העולם) (ולא „אתה הוא עד שלא נברא העולם ומשנברא העולם)" – דאיפכא מסתברא. וכנראה הדיוק הוא מתיבת „הוא" („אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם").

(כ"ק אדמו"ר³⁰)

26 ראה לעיל הערה 23. 27 תר"מ סה"מ שם הערה 35. ע' רפו הערה 49. תר"מ חל"ג ע' 122. 28 ראה גם תר"מ סה"מ שם ע' קיד ואילך. וש"נ. 29 תר"מ חל"ג ע' 122 ואילך. לקוטי ביאורים ס"ע קמד ואילך. 30 הגהה ל„שיעורים בספר התניא" (כתי"ק) – נדפסה בחלקה ב, תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות" ע' שעב.

אבל בלקו"ת²⁴ מוסיף ומבאר גם שהעולמות אינם פועלים בו (ולא רק באחדותו) שום שינוי, כי אינו נתפס בזה.

(כ"ק אדמו"ר²⁵)

אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא כו' פ"י הוא ממש בלי שום שינוי. . כי עוה"ז וכן כל העולמות העליונים אינם פועלים שום שינוי באחדותו ית'.. שכמו שהיה הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד קודם הבראם כן הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד אחר שבראם: מזה מוכח שגם עולמות שנבראו באופן דבדרך ממילא („נברא העולם") יש להם תפיסת מקום [כי גם פעולה הבאה בדרך ממילא מורה שהדבר שממנו באה הפעולה הוא בגדר מקור לה (ולכן באה ממנו פעולה זו דוקא), ופעולה שבאה מ„מקור" (גם כשהיא באופן דבדרך ממילא) עושה בו שינוי (בדקות עכ"פ)], ולכן צריך לחדש שהעולמות אינם פועלים שינוי באחדותו ית'.

ועפ"ז יש לבאר זה ש„בנוסחא הישנה הי' כתוב אתה הוא עד שלא בראת ועתה הוא הנוסחא עד שלא נברא"²⁶ – כי בדורות הראשונים הי' מקום לקס"ד שישנה גם מציאות ממש, והי' צריך לשלול קס"ד זה. אבל לא אחרי שנתגלתה תורת הקבלה, שגילוי זה הי' גם הקדמה לגילוי תורת החסידות, שבה מודגש ענין אחדותו ית' – הרי בנוגע למציאות ממש אין מקום לקס"ד כזה, ומה שצריך לשלול הוא שאין אפילו „מציאות" שבתכלית הדקות, „אתה הוא עד שלא נברא.. אתה הוא משנברא".

ויש לומר, שזהו דיוק לשון אדה"ז כאן „אתה הוא עד שלא נברא כו' פ"י הוא ממש בלי שום שינוי" –

24 אמור לא, ג (ושם): „הוא ית' בחי' סכ"ע ואינו נתפס בהעולמות.. ולכן כתיב אני הוי' לא שניתני ואתה הוא קודם שנברא כו' ומשנברא העולם הכל בשוה". וכ"מ בלקו"ת שה"ש ת, א (ושם): „אתה הוא עד שלא נברא העולם ולאחר שנברא בשוה ממש, וגם אילו לא הי' בורא העולמות הי' הכל שוה לפניו ית' כמו עכשיו שברא כו'". ובכ"מ. 25 תר"מ סה"מ ח"ד ע' רפה בשוה"ג להערה 35. הגהה ל„שיעורים בספר התניא" (כתי"ק).

ליקוטי

פרק כ

אמרים

רפט

«קודם שנפלה התאווה והחמדה בלבו .. רק היתה בכח חכמתו כו"», וכמו עצם מדת הטוב שבלב כשאין בה עדיין התעוררות הטבה, אלא רק מה שבכחו ויכלתו להתעורר בכל דבר טוב וחסד מצד עצם טוב הכלי³⁴ (שגם יש אותיות מחשבה ודיבור, אלא שאינם בבחי' מציאות כלל³⁵).

ב) אמצעיות הכלים – עד"מ האותיות כמו שהן כלולות בהתעוררות המדה שבלב («כשנופלת איזו אהבה וחמדה בלבו של אדם קודם שעולה מהלב אל המוח»), וכמו התעוררות כללית להיטיב, שאין בה עדיין הטבה פרטית, ולכן אין כאן עדיין בחי' אותיות לחשוב ולהרהר, אלא התעוררות פשוטה בלבד.

ג) חיצוניות הכלים, שענינה לפעול – עד"מ האותיות לאחר שנמשכו בפועל לחשוב ולהרהר כו', שגם אז הן «כלא ממש לגבי כללות נפשו .. וא"צ לומר לגבי מהות ועצמות הנפש».

ועפ"ז צ"ל שהביטול דבחי' פנימיות ואמצעיות הכלים הוא בבחי' התאחדות (בכללות), בחי' יחוד, משא"כ הביטול דבחי' חיצוניות הכלים הוא בחי' יחוד.

[ואף שמבואר לקמן³⁶ שדיבורו ומחשבתו של הקב"ה «מיוחדות .. בתכלית היחוד במהותו ועצמותו ית' גם אחד שיצא דבורו ית' אל הפועל» – זהו רק כמו שהוא בידיעתו ית', משום שלגביו אין צמצום והסתר כלל (וכמו שהוא גם בנבראים ממש, שבידיעתו ית' הם בטלים ומיוחדים בתכלית במקורם³⁷, ומ"מ מצד עצמם הם בבחי' יחודא תתאה בלבד). אבל בבחי' הכלים למעלה מצד עצמם – הנה רק בבחי' פנימיות הכלים (או גם בבחי' אמצעיות הכלים) אפשר לומר שהם בבחי' ביטול דיחוד, כיון שכלולים באור ואינם עדיין בבחי' מציאות דבר לעצמם, ולא בבחי' חיצוניות הכלים].

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב³⁸)

מציאות דבר), אלא שמפני גדלות חכמתו של הגדול אינו מוצא מציאות לעצמו ואינו נחשב לחכם בעיני עצמו. (34) ראה גם המשך תער"ב ח"א פרפ"ה. (35) ראה לקמן פכ"א: «דבורו ומחשבתו של אדם בעודן בכח חכמתו ושכלו או בתשוקה וחמדה שבלבו .. שאז היו אותיות המחשבה והדבור הזה .. בכח בלב ומיוחדות שם בתכלית היחוד בשרשן כו"». וראה בארוכה «לקוטי פירושים» לקמן שם. (36) פכ"א. (37) כמבואר בשעיהו"א פ"ג. (38) המשך תער"ב ח"א פק"כ. פק"צ. פרצ"ב. פרצ"ד. ח"ב פשפ"ו. ע' תתקת. אקעט. ח"ג ע' א'תכד. סה"מ תרע"ו ע' ק. ע' קיב. תרע"ח ע' שפה ואילך.

עוה"ז וכן כל העולמות העליונים אינם פועלים שום שינוי באחדותו ית' בהבראם מאין ליש שכמו שהיה הוא לברו הוא יחיד ומיוחד קודם הבראם כן הוא לברו הוא יחיד ומיוחד אחר שבראם משום דכולא קמיה כלא חשיב וכאין ואפס ממש: וז"ש³¹, «אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים גו'', פ"י שאע"פ שאתה עשית את השמים גו'', מ"מ באמת אתה הוא ה' לבדך» כמו קודם הבראם, כי גם עכשיו שנבראו הרי הם כאין ואפס ממש קמי' ית'³².

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²⁰)

דכולא קמיה כלא חשיב וכאין וכאפס ממש .. ולמשל כמו בנפש האדם כשמדבר דבור אחד שדבור זה לברו כלא ממש לגבי כללות נפשו המדברת .. וא"צ לומר לגבי מהות ועצמות הנפש שהן עשר בחינותיה .. שמהן נמשכו אותיות מחשבה זו .. אבל עשר בחי' חב"ד .. אין בהם בחי' אותיות עדיין .. למשל כשנופלת איזו אהבה וחמדה בלבו של אדם קודם שעולה מהלב אל המוח לחשב ולהרהר בה .. אין בה בחי' אותיות עדיין .. וכ"ש קודם שנפלה התאווה והחמדה בלבו לאותו דבר רק היתה בכח חכמתו ושכלו וידיעתו כו': הביטול המבואר כאן, שהוא עד"מ ביטול אותיות המחשבה והדיבור, הו"ע הביטול והיחוד שבכלים דעשר ספירות, שהם בבחי' מציאות דבר, בדוגמת אותיות המחשבה והדיבור (אלא שכאשר הכלים כלולים ומיוחדים באור ה"ה בבחי' יחוד בתכלית, שאינם בבחי' מציאות דבר עדיין³³).

ובפרטיות י"ל, שג' המדרגות המבוארות כאן במשל הן כנגד ג' מדרגות בכלים:

א) פנימיות הכלים, שאינה בבחי' פעולה עדיין – עד"מ האותיות כמו שהן כלולות בעצם המדה

(31) נחמ"ט, ו. (32) ראה גם מאמרי אדה"ז תק"ע ע' קכג. סהמ"צ להצ"צ מג, א ואילך. (33) ומ"מ אז ביטולם הוא בבחי' התכללות בלבד (היינו שאינם בבחי' ביטול במציאות מצד עצמם, אלא שמצד התכללותם באור הם בבחי' העדר תפיסת מקום, שמפני האור והגילוי המאיר עליהם אינם בבחי' מציאות), ולא כביטול האור, שהוא מצד דביקותו במקורו (היינו שנרגש בו מקורו, ואין שהוא לברו הוא ואין זולתו, ולכן הוא בבחי' ביטול בעצם). וכמו חכם קטן שמתבטל לפני חכם גדול (כמארו"ל) (אבות פ"ה מ"ז), «חכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו», שאינו בבחי' העדר המציאות מצ"ע (שהרי כשמתרחק ממנו חוזר ונעשה

ותחתונים מאין ליש וחיותם וקיומם המקיימם שלא יחזרו להיות אין ואפס כשהיה אינו אלא דבר ה' ורוח פיו ית' המלוכש בהם. ולמשל כמו בנפש האדם כשמדבר דבור אחד שדבור זה לבדו כלא ממש אפי'

ולמשל כמו בנפש האדם כשמדבר דבור אחד שדבור זה לבדו כלא ממש אפי' לגבי כללות נפשו המדברת .. וא"צ לומר לגבי מהות ועצמות הנפש שהן עשר בחינותיה הנ"ל חב"ד כו' שמהן נמשכו אותיות מחשבה זו המלוכשות בדבור זה: ג' עניני הפלאה הם:

א) הענין המבואר כאן – ההפלאה והביטול של הבריאה והכח המהווה אותה לגבי שרשם ומקורם למעלה מעלה, וכאילו נאמר שורש דשורש העולמות ברצון העליון וכו' (שענין זה נוגע לידיעת ענין האחדות לאחר שנברא העולם כמו קודם שנברא העולם). והמשל לזה הוא מההפלאה והביטול של דיבור אחד לגבי מדריגות שלמעלה מהדיבור, אבל דוקא השייכות לדיבור (שאותן מונה כאן).

ב) בלקו"ת⁴⁶ מבאר איך שזה שהאלקות מהווה עולמות אינו בערך כלל לענינים האחרים של האלקות, אפילו בערך אותיותיהם, היינו אפילו בערך מדריגתם התחתונה (וכלשון הידוע⁴⁷ – לא זהו עיקר האלקות מה שהוא מהווה עולמות כו'). וכמו העולמות בערך התורה⁴⁸, אשר היא „ארוכה מני ארץ גו"⁴⁹, ולענין הסברת הפלאה זו מובא שם (ועוד) המשל מידיעת „אות אחת מענין שלם בהשכלה והשגה שלימה, שהאות ההוא אין לו ערך להיות נק' עליו כלל שם השגה אלא רמז בעלמא".

ג) הפלאה לגבי עצם הנפש – לא כמו שהיא שרש ומקור לדיבור, ואפילו לא כמו שהיא שייכת

כולא קמיה כלא חשיב: בזהר לפנינו – „חשיבין", אבל בר"ח³⁹ גריס בזהר „חשיב".

ועיין דניאל ד, לב: „וכל דארי ארעא כלה חשיבין"⁴⁰. (כ"ק אדמו"ר²)

וכאין ואפס: ע"ד החילוק בין שני לשונות אלו – ראה הוספות לתו"א ויקהל ס"ג⁴¹.

(כ"ק אדמו"ר²)

כשהיה: אולי צ"ל: „כשהיו"⁴².

(כ"ק אדמו"ר²)

ולמשל כמו בנפש האדם כשמדבר דבור אחד שדבור זה לבדו כלא ממש כו': החילוק בין משל זה (מביטול אותיות הדיבור לגבי מקורן ושרשן) ובין המשל שבשער היחוד והאמונה פ"ג (מביטול אור השמש בשמש)⁴³:

המשל שבשערהיהו"א הוא על בחי' הביטול דהאורות, שהם בדביקות ניכרת במקורם (ולכן המשל הוא מאור הכלול בשמש, שאינו דבר נבדל אלא ניכר בו הדביקות במקורו), משא"כ כאן המשל הוא על בחי' הביטול דהכלים, שהם בדביקות בלתי ניכרת (ולכן המשל הוא מאותיות, שאין הדביקות במקורן ניכרת בהן)⁴⁴.

והיינו, שבביטול הנבראים גופא ישנם ב' אופנים: ביטול הכלים – בדוגמת ביטול האותיות הכלולות במקורן, וביטול האורות – בדוגמת ביטול אור הכלול בשמש.

(כ"ק אדמו"ר⁴⁵)

המתלבש בנבראים לגבי מקורו, שמאחר שמתלבש בנבראים ה"ה מרוחק ממקורו דוגמת הנבראים] – משא"כ המשל מיחוד אור השמש עם גוף השמש שבשערהיהו"א פ"י הוא על הספירות, שהן (לא רק בטלות, אלא) מיוחדות במקורן (ראה בארוכה תו"מ חנ"א ע' 376 ואילך). (44) ראה סה"מ תרצ"א ע' שנו. וש"נ. (45) תו"מ חנ"א ע' 426. (46) נשא כח, ד. (47) תו"מ מג"א צט, ב. לקו"ת שה"ש ח, א. ובכ"מ. (48) אלא שזהו בחיצוניות התורה דוקא, כי בפנימיות התורה, שהיא „לפניו גו" (משלי ח, ל), א"א לומר אפילו הדוגמא דאות א' וענין שלם, וכמובן למעייין בדרושי דא"ח בענין דוד זמירות קרית להו (ראה קו"א קס, א ואילך. לקו"ת במדבר יח, א ואילך. ובכ"מ). (49) ע"פ איוב יא, ט.

(39) שער היראה פ"א. (40) ראה גם לעיל פ"ג (ע' מה) הערה ד"ה ממלא. (41) קיד, ג (ושם): „הא"ס נקרא אפס כי אין בו שום תפיסה כו', ואחריו יצא תהוה והוא הכתר .. בחי' אין מה שאינו מושג, והיינו הכתר כי החכמה מאין תמצא .. הם ב' הבחי' שבכתר, הבחי' התחתונה שבמאציל שהוא בחי' עתיק נקרא אפס, ובחי' א"א שרש הנאצלים נקרא תהו (אין) .. וזהו כאין וכאפס ישע"י מ"א י"ב .. אין נק' א"א .. אפס נק' הא"ס". (42) ראה „תניא בצירוף מ"מ, ליקוטי פירושים, שינויי נוסחאות" ע' שפ, שכן הוא בכמה כת"י ודפוסים. (43) אף ששני משלים אלו הם על ביטול הנבראים, שהם בטלים למקורם, וכאין ואפס ממש" [אלא שבשערהיהו"א מדובר אודות ביטול הנבראים עצמם לגבי כח הפועל המלוכש בהם, משא"כ כאן מדובר אודות ביטול דבר הו"י

ליקוטי אמרים

פרק כ

רצא

לגבי כללות נפשו המדברת שהוא בחי' לבוש האמצעי שלה שהוא כח הדבור שלה שיכול לדבר דבורי' לאין קץ ותכלית וכ"ש לגבי בחי' לבוש הפנימי שלה שהוא המחשבה שממנה נמשכו הדבורים והיא חיותם וא"צ לומר לגבי מהות ועצמות הנפש שהן עשר בחינותיה הנ"ל חב"ד כו' שמהן נמשכו אותיות מחשבה זו המלוכשות בדבור זה כשמדבר כי המחשבה היא ג"כ בחי' אותיות כמו הדבור רק שהן רוחניות ודקות יותר אבל עשר בחי' חב"ד כו' הן שרש ומקור המחשבה ואין בהם בחי' אותיות עדיין קודם שמתלבשות בלבוש המחשבה. למשל כשנופלת איזו אהבה וחמדה בלבו של אדם קודם שעולה מהלב אל המוח לחשב ולהרהר

בכאן נולדו בחי' אותיות במוחו: מהמבואר כאן משמע שאותיות המחשבה והדיבור נולדות ונמשכות מהמדות שבלב⁵², שהרי מהלב עולה המדה למוח לחשב ולהרהר בה, שהו"ע לידת אותיות המחשבה, ומשם נמשך אח"כ באותיות הדיבור. וכמו שנראה בחוש, שהתהוות הדיבור היא מההבל היוצא מהלב, שממנו מתהווה קול פשוט היוצא מהגרון, ואח"כ נחלק לכ"ב הברות לביטוי כ"ב אותיות כו'.

ולכאורה יש סתירה לזה מהמבואר באגה"ק⁵³ שהתהוות הדיבור ושרשו אינה מהמדות לבד [וכמו שנראה בחוש בתינוק היונק, שאף שיש לו מדות (ואדרבה – המדות שלו תקיפות יותר מבגדול, שהרי כשמתאווה תאוה אין מעצור לרוחו כלל, ויצעק ויכעס כו'), מ"מ אינו יכול לדבר מה שבלבו, אלא יצעק ויבכה בקול פשוט], ואפילו לא מהשכל המושג [שהרי התינוק מבין הכל, ואעפ"כ אינו יכול לדבר], אלא שרשו גבוה יותר – שנמשך ונתהווה מהשכל הנעלם, שהוא עצמות וקדמות השכל שבנפש המדברת⁵⁴.

אבל באמת אין זה תרתי דסתרי, כי באמת התהוות מהות האותיות כמו שהן בדיבור היא מהמדות

לגילויים נעלים יותר מהדיבור, אלא הנפש עצמה. וכמו כן בנמשל למעלה.

והחילוק בין ג' סוגי הפלאה הנ"ל – י"ל שהוא ע"ד החילוק דממכ"ע, סוכ"ע וכולא קמי' כלא חשיב (אף שגם בסוג היותר נמוך ישנם כל ג' אופנים אלו).

(כ"ק אדמו"ר⁵⁰)

כללות נפשו המדברת שהוא בחי' לבוש האמצעי שלה: צע"ק, שהרי תיבת "שלה" קאי על "נפש", היינו שכח הדיבור, הוא בחי' לבוש" לנפש, ואילו ברישא כתב שהוא "כללות נפשו כו'" (ולא "לבוש" בלבד).

(כ"ק אדמו"ר⁵²)

שהוא בחי' לבוש האמצעי שלה: צע"ק מה שכתב "שהוא" במקום "שהיא"⁵¹.

(כ"ק אדמו"ר⁵²)

מהות ועצמות הנפש שהן עשר בחינותיה: ראה "לקוטי פירוש" לעיל פ"ג ד"ה כלולה (הב').

כשנופלת איזו אהבה וחמדה בלבו של אדם .. אין בה בחי' אותיות עדיין .. רק לאחר שכבר נפלה החמדה והתאוה בלבו .. ואח"כ חזרה ועלתה מהלב למוח לחשב ולהרהר בה .. הרי

דנוקבא כו', עיי"ש. (53) ס"ה. (54) ולמעלה זהו ענין "אבא יסד ברתא" (זח"ג רנח, א), היינו ששורש הדיבור, שהוא בחי' מלכות דאצי' הנקראת ברתא, הוא מבחי' אבא, שהוא עצמות חכמה עילאה שלמעלה מהבינה ושכל המושג. וראה תו"א בשלח טז, ד. בראשית ד, ג. לקו"ת חוקת נח, א ואילך.

(50) מאגרות קודש ח"ב ס"ע שצו ואילך. (51) ראה "תניא בצירוף מ"מ, ליקוטי פירוש"ם, שינויי נוסחאות" שם, שכן הוא בכמה כתי' ודפוסים. (52) וכן הוא למעלה – שהמלכות מקבלת מז"א, ומשם התהוותה, כדאיתא באד"ר (זח"ג קמא, ב): "תאנא אתפשט האי תפארת מטבורא דלבא .. ותקין פרצופא

בה אין בה בחי' אותיות עדיין רק הפיץ פשוט וחשיקה בלב אל הדבר ההוא הנחמד אצלו וכ"ש קודם שנפלה התאוה והחמדה בלבו לאותו דבר רק היתה בכח חכמתו ושכלו וידיעתו שהיה נודע אצלו אותו דבר שהוא נחמד ונעים וטוב ויפה להשיגו ולידבק בו כגון ללמוד איזו חכמה או לאכול איזה מאכל ערב רק לאחר שכבר נפלה החמדה והתאוה בלבו בכח חכמתו

[כ, ב]

והנה, העולמות – גם קודם שנבראו – ישנם במקורם ושרשם למעלה מעלה, עד המדרגה שבה „שיער בכח כו"מ⁵⁹, אלא שאינם שם בבחי' מציאות ויש, כי נמצאים במקורם. ומזה נבין הכוונה בענין האותיות, שאף שישנן לאותיות גם קודם למחשבה (כנ"ל), מ"מ, למעלה מהמחשבה אינן במציאות יש ונפרד, כי אין נרגש אלא השכל או המדה וכו' ולא האותיות, כי חושב את השכל, מרגיש את האהבה וכו', ולא את האותיות⁶⁰.

והסדר בזה הוא: ע"י התקשרותו (דעת) לידעת האלקות, לדוגמא, נתגלה אצלו הרצון לדעת. ע"י נתגלה השכלה מכח המשכיל בבריקת וסקירת השכל (חכמה). אח"כ, ע"י התקשרותו בהענין, מתעמק בהבנת השכלה זו (פנימיות בינה), וממילא נולדות אצלו אהבת ה' ויראתו, ומתחיל לחשוב ולהרהר איך לרוות צמאונו ע"י התומ"צ במחדו"מ, ואז מוכרח שיולדו אותיות⁶¹.

מובן (בגלוי) יכול לדלג מקצת סדר זה. ולדוגמא – מי שבוכה פתאום בעשי"ת, שמבואר⁶² שזוהו מפני שדנין אותו באותה שעה למעלה, אף שאינו יודע כלל מזה בכחות הגלויים שלו, ויוכל לגרום שתיכף ומיד יתחיל לומר תהלים וכיו"ב, או שנופלים לו פתאום הרהורי תשובה ומתחיל להתוודות על חטאיו בדיבור – שבכל זה הרי נעשו אותיות הדיבור לבוש להארה מעצם נשמתו, בלי ממוצעים.

דוקא, אך זהו דוקא ע"י הארת החכמה הנמשכת במדות, ולולא הארת החכמה במדות לא היו האותיות מתהוות מהן⁵⁵. ונמצא ששני הדברים אמת – שורש האותיות הוא מבחי' חכמה, ועם כל זה אינן נולדות ונמשכות מהחכמה עצמה, אלא דוקא כשהמשכת החכמה עוברת ונמשכת דרך המדות.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁵⁶)

כשנפלת איזו אהבה וחמדה בלבו של אדם. . . אין בה בחי' אותיות עדיין. . . וכ"ש קודם שנפלה התאוה והחמדה בלבו. . . רק היתה בכח חכמתו ושכלו וידיעתו. . . רק לאחר שכבר נפלה החמדה והתאוה בלבו. . . ואח"כ חזרה ועלתה מהלב למוח לחשב ולהרהר בה. . . הרי בכאן נולדו בחי' אותיות במוחו: יש שהעיר, שהגילוי בלב מהמוח וגם הידיעה במוח – בודאי ג"כ אי אפשר להם בלי אותיות, וא"כ הרי כבר ישנן לאותיות קודם למחשבה.

והביאור בזה:

כוונת אדה"ו כאן היא לבאר ענין האחדות לאחר שנברא העולם כמו קודם שנברא העולם. והעולמות בכלל מתחלקים לשנים: עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא, שהתהוותם מאותיות המחשבה ואותיות הדיבור, כמבואר בכ"מ⁵⁷. ועל זה מבאר⁵⁸, שאותיות המחשבה והדיבור למעלה, גם לאחר שיצאו לפועל, הן מיוחדות בתכלית כמו קודם שיצאו לפועל.

56 אוה"ת ויחי תד, ב ואילך. שמות ע' מ. 57) ואב לכולם – שעהיוה"א פי"א. 58) לקמן פכ"א. 59) ראה מק"מ לוח"א טו, א. מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' רא. וש"נ. 60) ראה לקו"ת בחוקותי מו, א. ביאוה"ז לאדהאמ"צ בתחילתו. ועוד. 61) יעויין בכ"ז סה"מ תרנ"ט ע' ג ואילך. ועייג"כ המשך תרס"ו ע' תרלה ואילך. 62) סידור האריז"ל (סוף סדר הנסירה) – הובא בנ"כ שו"ע או"ח סתקפ"ד.

55) וע"ד המבואר בזהר (ח"ב ג, א בתוספתא) „עד לא אשתקע אוריא דכיא ולא נהיר נהירין אבנין נקיבין הוו סתימאן כו"מ, פי' שכלי המדות דאצילות היו סתומים, ולא ה' נמשך מהם התהוות הדיבור (מלכות דאצילות); ורק ע"י יסוד אבא (הנקרא „אוריא דכיא“) – הוא מבקע ופותח המדות עד שצא השפעתן להתהוות הדיבור (וכדאיתא באד"ר שם: „אתפשט האי תפארת. . . ונקיב כו"מ). וראה ביאוה"ז (לאדהאמ"צ) לשם (צז, ג ואילך).

ליקוטי אמרים

פרק כ

רצג

ושכלו וידיעתו ואח"כ חזרה ועלתה מהלב למוח לחשב ולהרהר בה איך להציא תאוותו מכח אל הפועל להשיג המאכל או למידת החכמה בפועל הרי בכאן נולדו בחי' אותיות במוחו שהן אותיות כלשון עם ועם המדברים והמהרהרים בהם כל ענייני העולם:

מקבלת מחור"ב ולא מח"א⁶⁴, שהוא כדיבור בחכמה ושכל – כי גם אז צ"ל אצלו אהבה לשכליים, או יראה שלא יטה תלמודו בדרך עקלתון בהבנת השכל וכיו"ב⁶⁵.
(כ"ק אדמו"ר⁶⁶)

אבל, מלבד שאין הסדר בדילוג אלא לפרקים רחוקים, הרי בהעלם ובדרך מעבר עכ"פ עוברת ההארה הנ"ל ג"כ דרך המדריגות הממוצעות⁶³.
ומובן שאין סתירה לזה מביאור ענין ר"ח, שאז המלכות

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

שהן במקורן ועיין בסש"ב פ"כ ופכ"א". ביאור לד"ה אלה מסעי פ"ג⁶⁹: „וכל הנבראים בטלים במציאות כביטול זיו השמש כשהוא תוך גוף השמש .. כמ"ש באריכות בסש"ב ח"ב פ"ג וח"א פ"כ".

דכולא קמיה בלא השיב וכאין ואפס ממש: עיין לקו"ת ד"ה בשעה שהקדימו פ"ד⁶⁷.
שדבור זה לברו בלא ממש: עיין לקו"ת ד"ה כה תברכו פ"א⁶⁸: „שיבואו לשורש ומקור האותיות כמו

אותיות שבמחשבה. 66) אגרות קודש ח"ב ע' רצה ואילך. 67) במדבר יג, ד (ושם): „לע"ל .. יראו הכל איך שדבר ה' הוא המהוה ומחי' וכולא קמי' כאין ואפס ממש וכמ"ש בסש"ב פ"כ וכ"א". 68) נשא כו, ב. 69) מסעי צג, א.

63) ראה שעהיה"א פ"ח: „ובכל מחשבה שבעולם מלובשת בה איוז מדה המביאה לחשוב מחשבה זו כו". 64) ראה לקו"ת ברכה צו, ג. אוה"ת ברכה ע' איתתק ואילך. ועיין ג"כ אוה"ת בראשית כו, ב. 65) עיין ג"כ סידור עם דא"ח עה"פ „להודיע לבני האדם גו" (נג, א ואילך) – ע"ד מדות שבשכל שמהן נולדות